

Master studije Pravnog fakulteta UCG
Pravo unutrašnjeg tržišta EVROPSKE UNIJE

Balansiranje
osnovnih prava i fundamentalnih sloboda

Prof. dr Aneta Spaić

OSNOVNE SLOBODE v OSNOVNA PRAVA: Pravo EU i pravo Savjeta Evrope

I

Osnovna prava.

Balansiranje osnovnih prava i osnovnih sloboda.

Princip proporcionalnosti - Test proporcionalnosti: porijeklo, pojam, balansiranje interesa, kriterijumi.

Alternative. Temeljne slobode. Ključne odredbe UEU UFEU.

II

Balansiranje slobode izražavanja i okupljanja i slobodnog kretanja robe.

Sloboda izražavanja i okupljanja, čl. 9 i 10 EKLJP. Član 11 EKLJP.

Slučaj Schmidberger. Činjenice, mišljenje AG, presuda slučaja, analiza, opravdanost ograničenja

III

Balansiranje ljudskog dostojanstva sa slobodom pružanja usluga. Ljudsko dostojanstvo – čl 1 Povelje.

Slučaj Omega - Činjenice, mišljenje AG, Presuda slučaja, Analiza, opravdanost ograničenja.

IV

Balansiranje socijalnih prava i slobode pružanja usluga.

Socijalna prava: pravna priroda i zaštita - čl. 33 do 35 Povelje.

Slučaj Viking Line i Laval - činjenice, mišljenje AG, presuda slučaja, analiza.

Zaštita osnovnih prava u EU

Evropske zajednice = zajednice ograničenih mogućnosti prevashodno posvećene ekonomskoj integraciji

Pariški ugovor o osnivanju EZUČ, 1951 – bez normi o ljudskim pravima

Rimski ugovori o osnivanju EEZ i EURATOM iz 1957 - bez normi o ljudskim pravima

Ljudska prava zaštićena putem nacionalnih Ustava... Takođe, EKLJP!

Jedinstveni evropski akt 1986, preambula

Kriterijumi iz Kopenhagena, 1993.. Poštovanje demokratije, vladavine prava, ljudskih prava i zaštita manjina...

Evropski sud pravde posredno primjenjivao EKLJP...dok su ugovori o tome ćutali..

OSNOVNA prava - status kroz pravna akta EU od Matrihta do Lisabona

Prvo formalno prepoznavanje - **Ugovor iz Matrihta**, 1992, čl. 6(2): Unija će kao opšte principe prava Zajednice poštovati osnovna prava onako kako garantovana Evropskom konvencijom...i kako proističu iz ustavnih tradicija zajedničkih za sve članice (Unije)“..

Čl.46 enumerativno nabraja slučajeve u kojima Evropski sud pravde može da postupa, a u njima nije navedena i mogućnost postupanja po članu 6 (2)...

Ovaj ugovor proklamuje: koncept građanstva EU, podrška demokratskom sistemu, ljudskim pravima i nacionalnim identitetima, i princip supsidijarnosti...)

Ugovor iz Amsterdama, 1999:

- 1) Jasno navođenje **vrijednosti** ... „Unija je zasnovana na principima slobode, demokratije, poštovanja ljudskih prava i osnovnih sloboda, i vladavine prava, principa koji su zajednički za sve članicama.“
- 2) Preispitivanje povreda ljudskih prava od ograna Unije
- 3) Proširena nadležnost Unije da preuzima mjere u cilju borbe protiv diskriminacije
- 4) Uvođenje mogućnosti suspendovanja prava države članice zbog kršenja ljudskih prava

Proглаšenje Povelje, Nica, 2000

Propisana pravna obaveznost, Lisabonski ugovor, 2009 - ustavno punoljetstvo u zaštiti ljudskih prava

INTERPLEJ: OSNOVNA PRAVA – FUNDAMENTALNE SLOBODE počinje jurisprudencijom ESP (SCHMIDBERGER, OMEGA, SAYN- WITTGENSTEIN, DYNAMIC MEDIEN, VIKING, LAVAL...)

Osnovna prava - opšti principi EU – pomažu u tumačenju EU prava i imaju remifikacije na zajedničko tržište...

Počeci Evropskog suda u zaštiti osnovnih prava

- Slučaj *Geitling v High Authority* (1957) pokazuje kako je ESP odbacio sugestiju da bi pravo Zajednice moglo dati određenu zaštitu osnovnim pravima sadržanim u njemačkom ustavu. ESP je naveo da pravo Zajednice „ne sadrži opšte načelo ... koje garantuje očuvanje prava.“
- U predmetu *Stork v. High Authority* (1958) se tvrdi je da Sud ne može ispitivati tužbu kojom se tvrdi da su „prekršena načela njemačkog ustavnog prava“. Uprkos tome što su osnovna prava dio opštih načela njemačkog ustavnog prava, evropski sudovi su uporno odbijali da razmotre takva prava koja su imala centralno mesto u njemačkom pravu.
- ...Ovi predmeti su pokazali da je zaštita osnovnih prava daleko od adekvatne... Konstatuje se potreba da se zaštita prava evropskog građanina čini vidljivijom i eksplicitnijom... Od *Storka*, *Geitling* do novog trenda zaštite osnovnih prava... 1969g.
- 1969 - u predmetu *Stauder* Evropski sud je prvi put utvrdio obavezu zaštite ljudskih prava: **osnovna ljudska prava ugrađena su u opšta načela evropskog prava**, te im se stoga mora pružiti sudska zaštita

ZAŠTITA osnovnih prava u EU - Povelja EU o osnovnim pravima

Potreba za “katalogom ljudskih prava” - koherentnijom i konzistensijom zaštitom ljudskih prava na nivou EU,

Kriterijumi pristupanja i proširenja „kriterijumi iz Kopenhagena” – poštovanje demokratije, vladavine prava, ljudskih prava i zaštita manjina”, 1993g

Ugovor iz Maastricht-a - član F: Unija poštuje kao **opšte principe osnovna prava garantovana EKLJP**, Rim 1950. i prava koja proističu iz **zajedničkih ustavnih tradicija** država članica (Iako se direktno pozvalo na EKLJP, Sudu pravde je uskraćena mogućnost da ESP direktno primjenjuje odredbe iz člana 6 (2). **Članom 46 su enumerativno pobrojani slučajevi u kojima Evropski sud može da postupa**. Dakle, Ugovor je proklamovao da Unija treba da poštuje ljudska prava, ali nije predvidio poseban mehanizam za njihovu zaštitu).

Ustavna konvencija EU u Kelnu, 1999 (R. Hercega) – Nacrt Povelje i definisani cilj: „da se ojača zaštita ljudskih prava ... tako što se osnovna prava čine vidljivijim u Povelji“

Evropski savjet je svečano proglasio Povelju, u Nici, 2000... Istovremeno odložio raspravu o njenom ustavnom statusu...

Konferencija u Lakenu 2001g – *Deklaracija iz Lakena*, obavezujući se da Unija postane demokratičnija, otvorenija i djelotvornije...

Lisabonskim ugovorom Povelja postala pravno obvezujući element pravnog poretka Unije.

Odredbe Ugovora iz Lisabona koje se odnose na Povelju

- Unija priznaje prava, slobode i načela propisana Poveljom osnovnih prava EU
- Povelja je sastavni dio Ugovora iz Lisabona i ima istu pravnu vrijednost kao i Ugovori
- Odredbe Povelje **ne smiju proširiti nadležnost Unije** kako su one određene Ugovorima
- **Osnovna prava garantovana** Evropskom konvencijom i prava koja proizlaze iz ustavnih tradicija zajedničkih državama članicama predstavljaju **opšta načela Unije**

Ugovor o EVROPSKOJ UNIJI

Čl.2

Unija se zasniva na vrijednostima poštovanja ljudskog dostojanstva, slobode, demokratije, jednakosti, vladavine prava i poštovanja ljudskih prava, uključujući i prava pripadnika manjina.

Ove vrijednosti su zajedničke državama članicama u društvu u kojem preovlađuju pluralizam, nediskriminacija, tolerancija, pravda, solidarnost i ravnopravnost žena i muškaraca

Čl.3

Cilj Unije je unapređenje mira, njenih vrijednosti i blagostanja njenih naroda.

Unija nudi svojim građanima prostor slobode, bezbjednosti i pravde bez unutrašnjih granica, na kojem je osigurano slobodno kretanje lica ...Cilj Unije je unapređenje mira, njenih vrijednosti i blagostanja njenih naroda....

Čl.6

Unija **priznaje prava, slobode i načela** iz Povelje o osnovnim pravima Evropske unije od 7. decembra 2000g, u tekstu izmijenjenom u Strazburu 12. decembra 2007g, koja ima **istu pravnu snagu** kao Ugovori. Odredbama Povelje ni na koji se način ne proširuju nadležnosti Unije kako su utvrđene u Ugovorima.

Unija **pristupa** Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Osnovna **prava**, zajamčena **Evropskom konvencijom** za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i koja proizilaze iz **zajedničkih ustavnih tradicija** država članica, predstavljaju **opšta načela prava Unije**.

Čl.21

Principi spoljne politike EU: • demokratija i vladavina prava • univerzalnost i nedeljivost ljudskih prava i osnovne slobode • poštovanje ljudskog dostojanstva • principi jednakosti i solidarnosti • poštovanje principa Povelje UN i međunarodnog prava

Zaštita osnovnih prava

- Opšta pravna načela (principi) prava EU...

- Sud:

Obezbjeđuje da se prilikom tumačenja i primjene Ugovora poštuje pravo

ESP: Prilikom tumačenja i primjene evropskih osnivačkih ugovora, ESP se drži načela „*in dubio pro Communitate*” ---

Prigovor: „*Gouvernement des juges*”? U *R v. Henn* (1981)... “ESP, za razliku od evropskih, radije primjenjuje teleološko u odnosu na istorijsko tumačenje... On teži da da pre efekt onom što smatra duhom Ugovora, što ponekad engleskim sudijma izgleda kao isključenje riječi... ESP tumači odredbe ugovora tako da ih prilagodi ostvarenom rastu.“

3) Uvtrđuje odgovornost za štetu: Sud u slučaju takvog spora odlučuje „u skladu s opštim načelima zajedničkim pravima svih država članica”

Opšta pravna načela (principi)

- ❖ Opšta pravna načela kao i opšta načela međunarodnog prava predstavljaju **PRIMARNE IZVORE PRAVA EU**.
- ❖ Proističu iz: osnivačkih ugovora, nacionalnih pravnih sistema država članica, međunarodnih ugovora.

Najvažniji opšta pravni principi se ne nalaze u osnivačkim ugovorima već ih je razvio Evropski sud pravde.

I Načela demokratije, podjele vlasti, pravne države i

Ia Načelo dodijeljenih ovlašćenja (čl. 5 (1)(2) UEU) fleksibilnosti, supsidijarnosti (čl. 5 (3) UEU) , proporcionalnosti (čl. 5 (4) UEU), lojalnosti (čl. 4 (3) UEU) , kolektivne odbrane (čl. 42 (7) UEU) , zaštite životne sredine (čl. 11 UFEU), javnosti, otklanjanja nejednoakosti (čl. 8 UFEU), poštovanja statusa (čl. 17 UFEU)...

II **Načelo neposrednog pravnog dejstva** (Van Gend en Loos v Netherlands Inland Revenue Administration) i **načelo suprematije** (Costa v Enel)...

- ❖ **Evropski sud pravde formulisao je pravna načela popunjavajući pravne praznine u primarnom pravu.**
- ❖ Čl. 220, 230 i 234 Ugovora o osnivanju Evropske zajednice temelj je na kome se razvijala **PRAVNOSTVARALAČKA DJELATNOST EVROPSKOG SUDA PRAVDE**... opšta pravna načela izričito pomenuta samo u članu 288 (2) (U odnosima vanugovorne odgovornosti, u skladu sa opštim načelima koja su zajednička pravima država članica, Zajednica nadoknađuje štetu koju su proizveli njeni organi ili službenici u vršenju svojih dužnosti”)

“SUKOB” S NJEMAČKIM USTAVNIM SUDOM

Na valjanost mjera Zajednice **ne mogu uticati tvrdnje da su te mjere suprotne osnovnim pravima** koja su zaštićena ustavom određene države članice. Kada bi to bilo dopušteno, djelotvornost i ujednačenost prava Zajednice bila bi ugrožena. Međutim, Sud je dužan istražiti je li nekom mjerom Zajednice zanemareno odnosno povrijeđeno neko analogno osnovno pravo zajamčeno u pravnom poretku Zajednice.

- *Internationale Handelsgesellschaft (Solange I)* [1974]

ESP

Validnost komunitarnih odredaba se može utvrđivati samo u odnosu na pravo Zajednice, a ne prema nacionalnim ustavnim odredbama.

Sporne odredbe nijesu u nesaglasnosti sa koncepcijom ljudskih prava Zajednice.

USNJ

Dokgod obim zaštite osnovnih prava u Zajednici ne dostigne onaj obim zaštite koji postoji na osnovu njemačkog Ustava, njemački Ustavni sud zadržava pravo da nadzire je li obim zaštite prava isti na nivou zajednice i Njemačke.”

- *ReWünsche Handelsgesellschaft (Solange II)* [1986]

USNJ

Dokgod pravo Zajednice jamči učinkovitu-djelotvornu zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, te se, odluke Suda neće biti podvrgavane kontroli Ustavnog suda Njemačke. Stoga, njemački Ustavni sud neće više koristiti svojom nadležnošću da odlučuje o primjenjivosti evropskog zakonodavstva u Njemačkoj. Ukoliko Sud propusti da pruži dovoljnu zaštitu Ustavni sud će opet preuzeti taj zadatak.

-
- *Amministrazione delle Finanze dello Stato v Simmenthal (Simmenthal)* [1977]

ESP

Svi nacionalni sudovi su dužni da neposredno i trenutno primjene jasnu i безусловnu odredbu prava Zajednice, ne čekajući odluku ustavnog ili drugog nacionalnog suda o neustavnosti ili nezakovitosti protivrječnog nacionalnog pravnog instrumenta.

Važenje pravnih akata Zajednice ne može da bude osporeno prigovorom da vrijeđaju temeljna prava sadržana u ustavima.

Sud pravde **nije zaključio** da zaključio da odredbe nacionalnog prava suprotne pravu Zajednice prestaju da važe. Nacionalni sudovi su dužni da ih ignorišu.

Ali, Sud naglašava da shodno načelu suprematije prava Zajednice, ne samo što nijedna odredba nacionalnog prava ne može da bude u suprotnosti sa evropskih ugovorima, nego ni države članice ne mogu vajano da donose zakone ako nijesu u skladu sa pravom zajednice.

Fundamentalna ljudska prava sastavni su dio (NEPISANOG) prava Zajednice.

P O V E L J A

Unija priznaje prava, slobode i principe navedene u Povelji, koja **ima istu pravnu vrijednost kao ugovori**.

Odredbe Povelje NE PROŠIRUJU NA BILO KOJI NAČIN NADLEŽNOSTI UNIJE više nego što su one utvrđene ugovorima.

Povelja se tumači shodno odredbama Povelje (naslov VII) kojima se utvrđuje njeno tumačenje i primjena uz uvažavanje ciljeva.

- Čl 6 (1)

Unija pristupa EKLJP. Ovo pristupanje ne mijenja nadležnosti UNIJE ranije utvrđene ugovorima.

- Čl 6 (2)

Osnovna **prava** koja se garantuju **EKLJP** i koja proističu iz **zajedničkih ustavnih tradicija** država članica čine kao **OPŠTI PRINCIPI, sastavni dio UNIJE**

Neprimjenjivanje Povelje u Ujedinjenom Kraljevstvu i Poljskoj

- Povelja pravno obvezujuća samo za 26 država članica EU: Protokol o (ne)primjeni Povelje na Poljsku i UK
- Nijedan sud (nacionalni ni regionalni) - nema pravo da ispita usaglašenost akata/radnji Poljske ili UK s Poveljom. O pravima iz Povelje se ne može raspravljati ni pred sudovima u Poljskoj ili UK osim ako ista nijesu dio nacionalnih zakonodavstava.

Struktura Povelje o temeljnim pravima

I Dostojanstvo

II Slobode

III Jednakost

IV Solidarnost

V Prava građana

VI Pravda

VII Opšte odredbe za tumačenje i
primjenu Povelje

I Dostojanstvo i II Sloboda

- Ljudsko dostojanstvo – najveća vrijednost
- Pravo na život i zabrana smrtne kazne
- Pravo na lični integritet
- Zabrana i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja
- Pravo na slobodu izražavanja
- Poštovanje privatnog života
- Zaštita ličnih podataka
- Slobodavjeroispovijedi
- Sloboda udruživanja
- Sloboda obrazovanja
- Sloboda preduzetništva
- Pravo na rad
- Pravo na azil

III Jednakost i IV Solidarnost

- Jednakost pred zakonom i nediskriminaciju
- Jednakost žena i muškaraca
- Poštovanje kulturnih, vjerskih i jezičkih različitosti
- Prava djeteta
- Prava starijih osoba
- Inkluzija lica s invaliditetom
- Pravo kolektivnog pregovore i akcije (uključujući pravo na štrajk)
- Pravo na pravedne i primjerene uslove na radu
- Zaštita u za slučaj neopravdanog otkaza
- Zdravstvena zaštita
- Zaštita životne sredine
- Zaštita potrošača
- Pravo na socijalnu sigurnost i pomoć

V Građanska prava i VI Pravda

- Pravo glasa i pravo kandidovanja za izbor predstavnika u Evropskom parlamentu
- Pravo glasa i pravo kandidovanja na lokalnim izborima
- Pravo na dobru upravu
- Pravo uvida u dokumenta
- Pravo pritužbe
- Sloboda kretanja i boravka
- Diplomatska i konzularna zaštita

Pravo na pravično suđenje

Pravo na efikasno pravno sredstvo

Poštovanje pretpostavke nevinosti

Pravo na odbranu

Poštovanje principa zakonitosti i proporcionalnosti

VII Opšte odredbe o tumačenju i primjeni Povelje

- Područje - obim primjene Povelje
- Subjekte na koje se odnosi
- Odnos sa drugim pravnim instrumentima
- Standard zaštite prava
- Zabrana zloupotrebe prava

Područje primjene Povelje

Shodno čl. 51, Povelja se odnosi „na institucije, i organe Unije i na zemlje članice samo kada primjenjuju pravo Unije”.

Stav 2 istog člana propisuje da Povelja **ne uspostavlja nove nadležnosti ili obaveze za Zajednicu ili za Uniju, niti mijenja nadležnosti i obaveze definisane osnivačkim ugovorima:** „Povelja ne ustanovljuje nove nadležnosti Unije niti mijenja obaveze i ciljeve određene Ugovorima.”

Čl. 52 propisuje da **ograničenje** u primjeni prava i sloboda koja su sadržana u Povelji mora biti **predviđeno zakonom** i uz poštovanje suštine samog prava.

Čl. 53 ... Zaštita onih prava iz Povelje koja istovremeno postoje i u Konvenciji će biti identična onoj predviđenoj u EKLJP, s tim što **Uniju ništa ne sprečava da pruži veću zaštitu.**”

Pravni status Povelje o osnovnim pravima EU

Povelja kao primarni zakon EU Povelja je aneks Lisabonskog ugovora i upućuje na to čl. 6 Ugovor o EU

Stupanjem na snagu Lisabonskog ugovora, Povelja je postala primarni izvor prava EU

Povelja je pravno obavezujuća za organe EU i države članice u primeni prava EU

Na zahtjev Parlamenta, Saveta i Komisija i države članice, Evropski sud pravda (ESP) odlučuje kao o prethodnom pitanju, a ne po individualnim žalbenim podnescima.

Povelja ne može biti osnov za EU da donosi nove propise!

... Neka prava iz Povelje iz oblasti u kojima EU ima male nadležnosti u praksi može dovesti do toga da se državama članicama olakša opravdanje mjera koje predstavljaju ograničenje četiri slobode EU...

Posljedica ovog je ograničenje:

- ESP se eksplicitno oduzima mogućnost da koristi **izvedenu** nadležnost (implied powers) (prema striktnom tumačenju da bi institucija Unije (SUD) bio nadležna potrebno je da njena nadležnost za donošenje akata u datoj oblasti bude izričito predviđena ugovorima o osnivanju).
- U predmetu **FEDEŠAL**, SUD je prihvatio šire shvatanje po kome nadležnost ne mora biti utvrđena ugovorima, ona može **prećutno proisticati** iz odredaba Ugovora iako izričito nije predviđena.
- ESP nema nadležnost da preispituje sve odredbe nacionalnih zakonodavstava u vezi sa Poveljom... mogućnost preispitivanja MJERE Unije ili države članice uslovljena je standardom po kome ta mjera mora biti iz **OKVIRA PRAVA UNIJE**.

Prema praksi ESP, osnovna prava EU su obavezujuća za nacionalne vlasti kada:

- 1) Primjenjuju odredbe prava EU koje se zasnivaju na zaštiti osnovnih prava,
 - 2) Primjenjuju i tumače pravila EU,
 - 3) Kada se pozivaju na pravila EU o derogiranju osnovnih ekonomskih sloboda.
-

Pravni lijekovi

U domaćim postupcima, nacionalni sud pokreće postupak prethodnog odlučivanja pred ESP, tražeći pojašnjenje u vezi sa primenom i tumačenjem prava EU.

Nacionalni sud odlučuje o predmetu u skladu sa presudom ESP.

Konačna domaća odluka se može preispitivati pred ESLJP, shodno Evropskoj konvenciji.

Nadležnost ESLJP - „Dokgod – 'as long as'- EU zaštita osnovnih zadovoljava kriterijume Evropske konvencije ESLJP neće odlučivati o predmetu

POVELJA (EU)- EKLJP (SAVJET EVROPE)

EKLJP ne obuhvata: Ekonomska, socijalna i kulturna prava, pravo na obavljanje profesije, pravo na azil.

ESLJP tretira: ljudsko dostojanstvo, zaštita ličnog integriteta i zaštita podataka, sloboda prigovora savjesti na vojnu dužnost, sloboda bavljanja umjetnošću i naukom, princip zabrane vraćanja,

Povelji nedostaju neka prava EKLJP: sloboda kretanja, zabrana zatvora zbog dugovanja, pravo na žalbu nezavisnom organu za krivična dela

Čl.52

Prava iz Povelje se moraju razumijeti, na isti način i u mjeri u kojoj prava Evropske konvencije tumače ESLJP

ECHR - evropski standardi osnovnih prava u pogledu građanskih i politička prava - odgovarajuća prava iz Povelje ne smiju biti ograničena u većoj mjeri nego prava na EKLJP, nit ma koje druge kodifikacije prava (Čl. 53)

Sve države članice EU i potpisnice EKLJP moraju poštovati EKLJP, tako što nacionalna primjena zakona EU mora u skladu sa Poveljom i EKLJP

Kada EU pristupi Evropskoj konvenciji, onda i sekundarni zakon EU i sudska praksa EU moraju biti u skladu sa EKLJP

Protokol XI (1994) i Protokol XIV uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (2010)

Pokušaj da se otklone najizrazitiji problemi sa kojima se Sud suočavao zbog povećanja broja predstavki, unoseći značajne novine u radu Suda: na postupanje sudije pojedinca, postupanje tročlanog sudijskog odbora, uslove prihvatljivosti predstavke i promene u pogledu mogućnosti za postizanjem prijateljskog poravnanja.

- ❖ **Sudija pojedinac** koji odlučuje o prihvatljivosti predstavke ovlašćen je da pojedinačnu predstavku oglasi neprihvatljivom ako je takvu odluku moguće doneti bez dodatne rasprave.
- ❖ Jedna od novina je i izmjena dosadašnjeg člana 35 Konvencije članom 12 Protokola 14 koji uvodi novi **osnov za utvrđivanje neprihvatljivosti predstavke**. Sud će moći da odbaci predstavku kao neprihvatljivu ukoliko podnosilac predstavke nije pretrpeo „**značajnije oštećenje**“ (*significant disadvantage*). Kako je ovaj osnov za odbacivanje predstavke još nedefinisan i donekle neprecizan, potrebno je da sudska praksa utvrdi mjerila i jasne kriterijume koji preciziraju „značajnije oštećenje“ i koja bliže određuju u kojim slučajevima se predstavka odbacuje po ovom osnovu.
- ❖ **Tročlani sudijski odbor** je zadržao ulogu “filtera” predstavki koje su pristigle Sudu, pa tako ima nadležnost da predstavku **jednoglasno proglasi neprihvatljivom** ili da je skine sa liste slučajeva pred Sudom pod uslovom da takva odluka može biti doneta bez daljeg razmatranja. S druge strane, tročlani odbor dobija i jednu novu nadležnost – da donese meritornu odluku o predmetu spora ukoliko se radi o slučaju koji se odnosi na “tumačenje ili primenu Konvencije i/ili dodatnih protokola uz nju ukoliko predstavljaju dobro utvrđenu praksu Suda”. Na taj način Sud će se znatno rasteretiti postupanja po predstavkama koje se odnose na **repetitivne slučajeve** koji po nekim procenama čine čak do 65 % presuđenih predmeta.

- ❖ Postupanje **SEDMOČLANOG SUDIJSKOG VIJEĆA** nije pretrpilo značajnije izmjene izuzev prenošenja nadležnosti na tročlani sudijski odbor u **repetitivnim slučajevima**. Pored toga, članom 6 Protokola uvedena je i mogućnost da na zahtjev opšte sjednice Suda Komitet ministara Saveta Evrope jednoglasno i na određeni vremenski period smanji broj sudija u veću sa sedam na pet. Ova mogućnost je ostavljena kao mehanizam za dodatno povećanje efikasnosti Suda ukoliko se pokaže da prethodno navedene izmjene ne dovode do željenog rezultata.
- ❖ Sud će imati više mogućnosti za postizanje **prijateljskog poravnanja**. Sud će u **svakom trenutku postupka** da preduzima korake ka postizanju prijateljskog poravnanja. Do stupanja na snagu Protokola 14 ta mogućnost je postojala samo po proglašavanju predstavke prihvatljivom.
- ❖ **Komesar za ljudska prava u postupku pred ESLJP** prema odredbama Protokola 14 dobija ovlašćenje da u postupku pred Sudom učestvuje u ulozi **umješaka** po sopstvenoj inicijativi. Od njega se očekuje da ukazuje Sudu na **SISTEMSKE NEDOSTATKE NACIONALNOG PRAVA DRŽAVA ČLANICA KONVENCIJE**, učestvuje u postupku postizanja prijateljskog poravnanja i da mu se suprotstavi ukoliko nađe da je ono nepovoljno za podnosioca predstavke.
- ❖ Jedna od veoma značajnih novina koju donosi Protokol 14 tiče se **mogućnosti ratifikovanja EKLJP** od strane **EU**. Na taj način, pojedinci će moći da se **obrate Sudu i kada smatraju da im je povređeno neko pravo iz Konvencije aktom EU a ne samo njenih članica**. Na nivou pravnog poretka EU, ova mogućnost je konačno otvorena stupanjem na snagu Lisabonskog sporazuma. Zbog ovih izmjena, potrebno je da se izabere i još jedan sudija s liste koju će dostaviti Evropska unija, a sama mogućnost ratifikacije otvara vrata za dalje unapređenje zaštite ljudskih prava u Evropi.

Razlozi za pristupanje Konvenciji

- Dva paralelna sistema zaštite ljudskih prava vode slabljenju ukupnog sistema zaštite.
- Različita tumačenja i zaključci dva suda (ESLJP i ESP) su konstatovani u ne u malom broju slučajeva: *ERT – Lentia*, *Orkem – Funke*, *Lentia – Hoechst*
- Od 1959 do 2007g – odnosi Savjeta Evrope i EU su se mijenjali ... Od razmijene pisama do kvadripartitnih sastanaka
- pojedinci se ne mogu koristiti mehanizmima zaštite koju predviđa EKLJP ako je njihova individualna prava prešla država članica **ali ne i EU!**
- EU ne može biti tužena pred ESLJP zbog povrede Konvencije
- Lisabonski ugovor (čl. 6 (2)) predviđa da će Unija pristupiti EKLJP
- Protokol 14 uz Konvenciju predviđa da EU može pristupiti Konvenciji, 2004

Pristupanje EKLJP

- Do Lisabonskog ugovora EZ (EU) nije imala ovlaštenje da pristupi Konvenciji
- EU nije imala pravnu sposobnost
- Čl. 59 Konvencije propisano je da je Konvencija otvorena za potpisivanje članicama Savjeta Evrope, a prema Statutu Vijeća Europe njegove članice mogu biti samo države.
- 2010g – početak razgovora Savjeta Evrope i Evropske Komisije i postupak utvrđivanja sporazuma o pristupanju EU EKLJP (Komitet ministara, Savjet ministara (jednoglasno) uz uz saglasnost Evropskog parlamenta
- Nužnost ratifikovanja sporazuma od strane svih članica EU i Unije
- Utvrđivanje posebnih aranžmana za učešće EU predstavnika u kontrolnim tijelima EK, u mehanizmima neophodnih da bi se obezbijedila nesmetano funkcionisanje: Predstavnik sudije u ESP, predstavnici delegata parlamenata, predstavnici Evropske Komisije u Komitet ministara.
- Neophodnost prilagođavanja postupka PO INDIVIDULNIM PREDSTAVKAMA i ZA SPOROVE IZMEĐU DRŽAVA**
- Pristupanjem države članice EU biće spriječene da pokreću postupke protiv EU pred Suda u Strazburu (protivno čl. 344 UFEU)
- Postupak pred ESLJP podrazumijeva uvijek odlučivanje i pred ESP (*the preliminary ruling procedure?*) (čl. 267UFEU – potrebno je dati mogućnost EU da preispita validnost radnji i akata EU prije nego što se nađu pred ESLJP)

Pristupanje EKLJP

- ❑ Pristupanjem države članice EU će se preispitati *manifestly deficient* test?
- ❑ Re-afirmisanje stave iz Mathews predmeta ili modifikacija *manifestly deficient* testa? Npr. članica neće biti odgovorna ako je u dobroj vjeri sprovodila pravo, ali je u tom slučaju odgovorna Unija. Osim ako je država članica sprovodila pravo Zajednice koje je *prima facie* i *in flagranti* kršenje prava iz Konvencije
- ❑ Postupak pred ESLJP podrazumijeva uvijek odlučivanje i pred ESP (*the preliminary ruling procedure?*) (čl. 267 UFEU – potrebno je dati mogućnost EU da preispita validnost radnji i akata EU prije nego što se nađu pred ESLJP)x
- ❑ Pristupanje Konvenciji organi Unije bi se po prvi put podvrgnuli spoljnoj kontroli od strane ESLJP.
- ❑ Nakon pristupanja će biti tri kategorije prava zajemčene:
 - 1) Konvencijom i Poveljom ---- svim sudovima
 - 2) Poveljom -----nacionalnim sudovima i ESP
 - 3) Nacionalnim pravima -----nacionalnim sudovima.

Član 344 UFEU

(raniji član 292 UEZ)

Države članice se obavezuju da **spor o tumačenju ili primjeni ugovora** neće rješavati na načine drugačije od onih njima predviđenih.

ČLAN 59

Evropske Konvencije o ljudskih pravima i osnovnim slobodama

Potpis i ratifikacija

1. Ova konvencija je otvorena za potpisivanje članicama Savjeta Evrope. Ona podliježe ratifikaciji. Ratifikacije se deponiraju kod Generalnog sekretara Savjeta Evrope.
 2. Evropska unija može pristupiti ovoj Konvenciji.
 3. Konvencija stupa na snagu pošto je deponirano deset instrumenata o ratifikaciji.
4. Za svaku potpisnicu koja ratifikaciju izvrši kasnije, Konvencija stupa na snagu danom deponiranja instrumenta o ratifikaciji.
5. Generalni sekretar Savjeta Evrope obavještava sve članice Savjeta Evrope o stupanju Konvencije na snagu, visokim stranama ugovornicama koje su je ratificirale i o deponiranju svakog instrumenta o ratifikaciji koje je kasnije izvršeno. Sačinjeno u Rimu, 4. novembra 1950. godine, na francuskom i engleskom jeziku, pri čemu su oba teksta jednako vjerodostojna, u jednom jedinom primjerku koji se deponira u arhivama Savjeta Evrope. Generalni sekretar dostavlja ovjerene kopije svakoj potpisnici

Član 218
(raniji član 300 UEZ)

1. Ne dovodeći u pitanje posebne odredbe člana 207, pregovori o sporazumima između Unije i trećih zemalja ili međunarodnih organizacija i njihovo zaključivanje odvijaju se u skladu sa sljedećim postupkom.
 2. Savjet odobrava početak pregovora, utvrđuje pregovaračke smjernice, odobrava potpisivanje sporazuma i zaključuje ih.
3. Ukoliko se predviđeni sporazum odnosi isključivo ili pretežno na zajedničku spoljnu i bezbjednosnu politiku, Komisija, ili visoki predstavnik Unije za spoljne poslove i bezbjednosnu politiku, podnosi preporuke Savjetu, koji donosi odluku kojom se odobrava početak pregovora i imenuje, u zavisnosti od predmeta predviđenog sporazuma, pregovarač ili šef pregovaračkog tima Unije.
 4. Savjet može dati smjernice pregovaraču i odrediti poseban odbor, koji se mora savjetovati u toku vođenja pregovora.
 5. Savjet, na predlog pregovarača, donosi odluku kojom se odobrava potpisivanje sporazuma i, po potrebi, njegova privremena primjena prije stupanja na snagu.
6. Savjet, na predlog pregovarača, donosi odluku o zaključivanju sporazuma. Osim ukoliko se sporazumi odnose isključivo na zajedničku spoljnu i bezbjednosnu politiku, Savjet donosi odluku o zaključivanju sporazuma: (a) nakon pribavljanja saglasnosti Evropskog parlamenta, u sljedećim slučajevima: (i) sporazuma o pridruživanju; (ii) sporazuma o pristupanju Unije Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda; (iii) sporazuma kojima se, organizovanjem postupaka saradnje, uspostavlja poseban institucionalni okvir; (iv) sporazuma koji imaju važne budžetske posljedice za Uniju; (v) sporazuma koji se odnose na oblasti na koje se primjenjuje ili redovni zakonodavni postupak ili posebni zakonodavni postupak ako je potrebna saglasnost Evropskog parlamenta. Evropski parlament i Savjet mogu se, u hitnom slučaju, dogovoriti o roku za davanje saglasnosti; (b) nakon savjetovanja sa Evropskim parlamentom u drugim slučajevima. Evropski parlament daje svoje mišljenje u roku koji Savjet može utvrditi zavisno od hitnosti pitanja.

Ako mišljenje nije dato u tom roku, Savjet može odlučiti.
7. Prilikom zaključivanja sporazuma, izuzetno od st. 5, 6 i 9, Savjet može ovlastiti pregovarača da u ime Unije odobri izmjene sporazuma ako taj sporazum predviđa da se izmjene donose u pojednostavljenom postupku ili da ih donosi tijelo osnovano sporazumom. Savjet može za takvo ovlašćenje utvrditi posebne uslove.
8. Savjet odlučuje kvalifikovanom većinom tokom čitavog postupka. Ipak, Savjet odlučuje jednoglasno ako se sporazum odnosi na oblast za koju je potrebna jednoglasnost za donošenje akta Unije, kao i za sporazume o pridruživanju i sporazume iz člana 212 sa državama kandidatima za pristupanje. Savjet odlučuje jednoglasno i o sporazumu o pristupanju Unije Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda; odluka o zaključenju tog sporazuma stupa na snagu nakon što je države članice odobre u skladu sa svojim ustavnim pravilima.
9. Savjet, na predlog Komisije ili visokog predstavnika Unije za spoljne poslove i bezbjednosnu politiku, donosi odluku o prekidu primjene sporazuma i utvrđivanju stavova koje treba usvojiti u ime Unije u tijelu osnovanom sporazumom, kada je to tijelo pozvano da donosi akta koja imaju pravno dejstvo, sa izuzetkom akata o izmjenama ili dopunama institucionalnog okvira sporazuma.
 10. Evropski parlament se odmah i iscrpno obavještava o svim fazama postupka.
11. **Država članica, Evropski parlament, Savjet ili Komisija mogu pribaviti mišljenje Suda pravde o tome da li je predviđeni sporazum saglasan ugovorima. Ako je mišljenje Suda negativno, predviđeni sporazum može stupiti na snagu jedino ako se izmijeni ili ako se izmijene ugovori.**

Odnos ESP – ESLJP

razmatranja odgovarajuće sudske prakse

Matthews v United Kingdom, 1999

kršenje biračkog prava u EP

Bosphorus v Ireland, 2005

oduzimanje aviona zbog sankcija UN/EU protiv IU- „Sve dok“- nadležnost ESLJP

Senator Lines v Commission of the European Communities, 1998

Avotins v Latvia, 2015

...potvrda uzajamnog povjerenja i uzajamnog priznavanja sudskih odluka...jedan od argumenata ESP je da opravda odbijanje Nacrta sporazuma o pristupanju ...pod određenim uslovima oslobađa države članice EU-a od njihove odgovornosti kada primjenjuju pravo EU...

Matthews v United Kingdom, 1999

kršenje biračkog prava u EP usljed Odluke Savjeta ministara, 1976

Evropski sud za ljudska prava je odlučio u korist podnosioca (Mrs. Mathews iz Gibraltara - zavisne teritorije koja nije dio UK) predstavke uz obrazloženje:

Država članica mora naći načina da obezbijedi da se ispunjavanjem njenih obaveza prema EZ ne krše prava predviđena EKLJP.

Bosphorus Hava Yollari Turizm v Ireland, 2005

oduzimanje aviona zbog sankcija UN/EU protiv -„Sve dok“- nadležnost ESLJP

Evropski sud za ljudska prava je odlučio da se nivo zaštite ljudskih prava u EU u tom trenutku mogao smatrati jednakim nivou zaštite ljudskih prava koji je pružen pod Konvencijom i da sve dok EU zadrži taj nivo zaštite prava, Sud neće preispitivati postupke država članica kada one samo primjenjuju pravo EU. Sud je zaključio da se pretpostavka jednakosti (ekvivalentnost) može osporiti ukoliko bi se u konkretnom slučaju pokazalo da je nivo zaštite „očigledno manjkav“ (manifestly deficient) u odnosu na nivo zaštite koji je garantovan Konvencijom.

Ova odluku je Uniju dovela pod indirektnu kontrolu Evropskog suda za ljudska prava koji do pristupanja Unije Konvenciji ne može da preispituje odluke same UNIJE, ali može da ustanovi odgovornost država članica Unije. Ustanovljavanjem nedovoljno preciznog *manifest deficiency* testa ESLJP je sebi ostavio veliku količinu diskrecije na raspolaganju.

Agencija EU za osnovna prava

Osnovana 2007, na osnovu Uredbe Saveta (EZ) br. 168/2007 od 15. februara 2007

- Pružanje pomoći i stručnosti u vezi sa osnovnim pravima za sve organe i države članice EU
- Savjetodavni organ, „think tank“
- Član 6 Ugovor o EU sa fokusom na ljudska prava: Evropska konvencija i Povelja o osnovnim pravima EU

Prikupljanje i analiza podataka

Izrada stručnih mišljenja, stručnih mišljenja i studija izvodljivosti – samoinicijativno ili na zahtev nadležnih organa EU

Promocija osnovnih prava i negovanje dijalog sa civilnim društvom

KAKO BALANSIRATI EKONOMSKE SLOBODE SA FUNDAMENTLNI PRAVIMA

Član 6 UEU

Povelja je iste pravne vrijednosti sa Ugovorom

EU će pristupiti Ekonvenciji
Osnovna prava, garantovana Ekonvencijom, i
osnovne slobode –predstavljaju osnovne principe
prava EU

Kolizija fundamentalnih
prava i fundamental sloboda

Sudijska metodologija

- + Balansiranje konfliktnih interesa u EU (ESP)
 - Balansiranje osnovnih prava sa osnovnim slobodama Ugovora
 - Pristup ESLJP osnovnim pravima i javnim interesima

Modeli sudijskog balansiranja pri utrdivanju konfliktnih interesa

TEORIJA BALANSIRANJA

- Pravna doktrina o konfliktnim osnovnim pravima

Razumna i dobro obrazložena
presuda

v

Presuda zasnovana na
vrijednosnom sudu

- Alexijev „Zakon o balansiranju“

Tri faze ovog testa mogu biti
identifikovane:

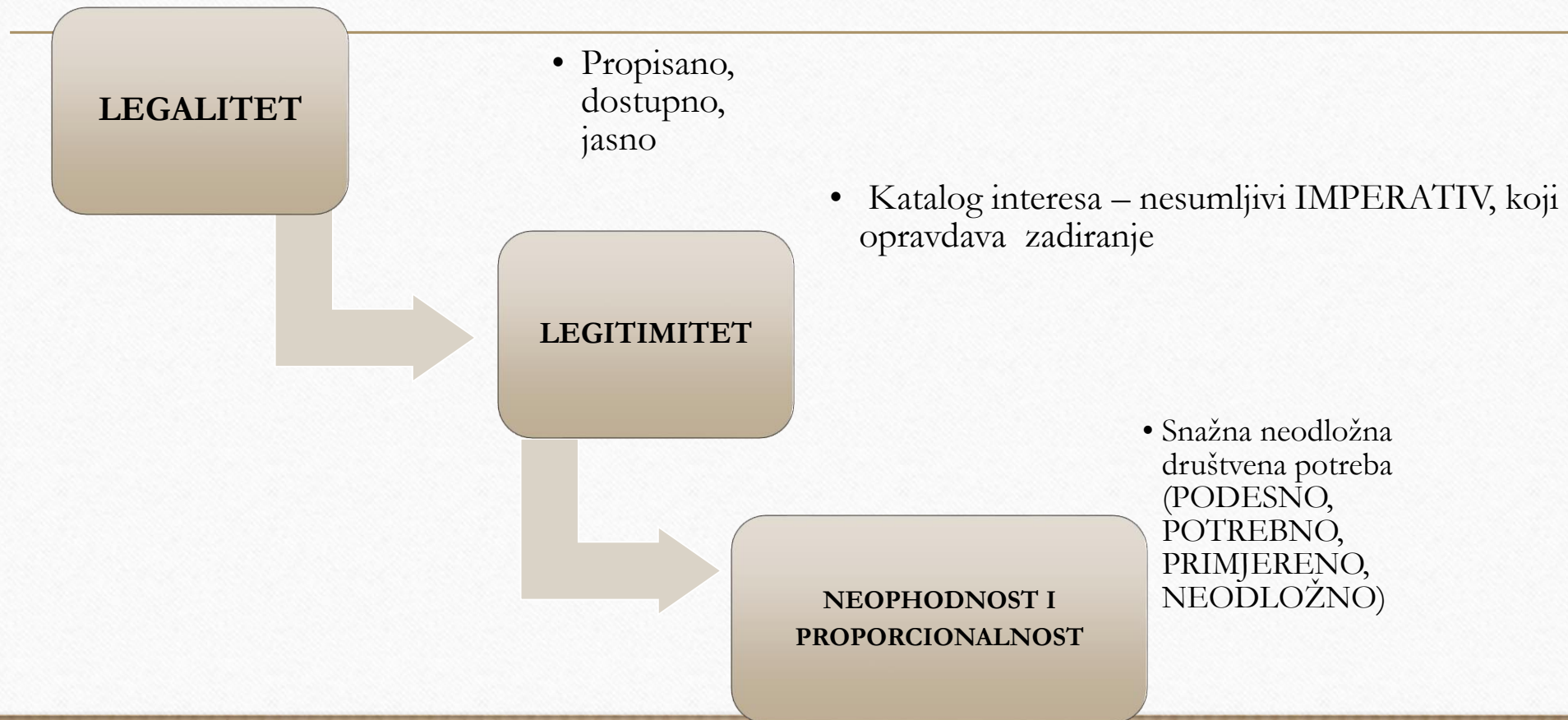
1- Intenzitet povrede
2- Ispunjenost konkurentnog principa
3-Evaluaciona faza –u kojoj se utvrđuje da li značaj kasnijeg opravdava kršenja prethodnog principa

Značaj stepena diskrecije u postupku balansiranja koji vodi subjektivizmu i presudi koja se zasniva na vrijednosnom sudu – RENUNCIJACIJI prava – arbitrna sudska diskrecija

Osnov za kreiranje jurisprudencije ustavnog suda i nužnost u rješavanju konflikta između ljudskih pravax

Član 52 Povelje – osnovna prava mogu biti ograničena, kada je ograničenje predviđeno **zakonom**, a ograničenja su **proporcionalna** i **neophodna**.

TEST PROPORCIONALNOSTI EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

ALTERNATIVE BALANSIRANJU

KATEGORISANJE
mogućnost za
izbjegavanje balansiranja

- Gerards

- Alexijev „Zakon o balansiranju“

Sud pravde Evropske unije

Tri faze ovog testa mogu biti identifikovane:

1- Intenzitet povrede
2- Ispunjenost konkurentnog principa
3-Evaluaciona faza –u kojoj se utvrđuje da li značaj jednog opravdava kršenja drugog principa

Značaj stepena diskrecije u postupku balansiranja koji vodi subjektivizmu i presudi koja se zasniva na vrijednosnom sudu – RENUNCIJACIJI prava – arbitrna sudska diskrecija

Osnov za kreiranje jurisprudencije ustavnog suda i nužnost u rješavanju konflikta između ljudskih prava

Član 52 Povelje – osnovna prava mogu biti ograničena, kada je ograničenje predviđeno zakonom, a ograničenja su proporcionalna i neophodna.

Omega Spielhallen - und automatenaufstellungs - GmbH

v

oberbürgermeisterin der bundesstadt bonn (Case c-36/02, omega, (2004) ecr I - 9609)

Zahtjev za prethodno odlučivanje usmjeren na tumačenje članova 49- 55 (sloboda pružanja usluga) i članova 28-30 (sloboda kretanja roba)

Zahtjev upućen Sudu pravde od Federalno administrativnog suda Njemačke, po žalbi OMEGA-e , kojom se preispituje usaglašenost naredbe o zabrani (*prohibition order*) sa komunitarnim pravom (izdata od strane Policije u Bonu, 14.sept 1994)

Naredbom o zabrani krše komunitarne norme o slobodi kretanja usluga? Ugovor o franžizi je Omega zključila sa britanskom kompanijom (istu uslugu pruža u zemlji sjedišta). Povredi slobode kretanja roba (Omega otkupljuje robu brit.komp (laser target devices)

Komunitarno pravo dozvoljava ograničenja-nacionalne mjere, slobodi kretanja usluga i roba...mjere su opravdane ako razlog javne politike preteže - ako se postiže cilj (1) i ako su proporcionalne (2). Za ocjenu potrebnosti i proporcionalnosti mjere, nevažno je postupanje dr.dr.

Zajednički pravni koncept – preduslov za diskreciono ograničenje slobode kretanje roba i usluga od strane države? Schindler? Ili Laara ? Zenatti? Da je tako (uslov CLC) policijska naredba ne bi bila potvrđena. Fundam. značaj principa ljudskog dost. ne zahtijeva ispitivanje proporcionalnosti ograničenja ove mjere.

BUNDESVERWALTUNGSGERICHT: Da li je u skladu sa normama o slobodi kretanja usluga i robe, nacionalna zabranjena komercijalnih aktivnosti –u predmetu -Laserdrome – (akcije simuliranog ubijanja)?

Literatura:

1. Sybe A.de Vries, Balancing Fundamental Rights with Economic Freedoms According to the European Court of Justice, dostupno na: <https://www.utrechtlawreview.org/articles/abstract/10.18352/ulr.220/>
2. Anna- Sara Lind and Magnus Strand, A new Proportionality test for Fundamental Rights, The Joint Cases C-92/09 and C-93/09 Volker und Markus Schecke GbR (C-92/09) and Hartmut Eifert (C-93/09) v. Land Hessen, dostupno na: <https://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:441211/FULLTEXT01.pdf>.
3. Ivana Krstić i Bojana Čučković, Pristupanje Evrope unije Evropske konvencije o ljudskim pravima kao vid unapređivanja ljudskih prava u Evropi, dostupno na: https://anali.rs/xml/201-/2016c/2016-2c/Anali_2016-2c-204-842-1-pb.pdf
4. Dušan Ignjatović, Zaštita ljudskih prava u EU posle Lisabona - Zaokruživanje evropskog sistema zaštite ljudskih prava?, Ugovor iz Lisabona – sigurna luka ili početak novog putovanja.
5. Zlatan Meškić, Pravo Evropske unije I, GIZ BMZ, Federal Ministry for Economic Cooperation and Development, Sarajevo, 2012.
6. The Kadi Case – Constitutional Core Values and International Law- Finding the Balance, dostupno na <https://academic.oup.com/ejil/article/23/4/1015/546143>